

**Unios notatserie
nr. 2/2018**

Tryggedrøftingene 2018

Erik Orskaug, sjeføkonom i Unio

24. mai 2018

Innhold	Side
Nærmere om resultatet av trygdedrøftingene 2018.....	4
Krav og tilbud i trygdedrøftingene 2018.....	5
Valg av reguleringsregime	8
Nærmere om "særlige forhold" og struktureffekter	10
Drøftingsretten og Stortingets rolle	11
Slik reguleres grunnbeløp, alderspensjon og minstepensjon	13
Vedlegg 1: Reguleringsforskriften	17
Vedlegg 2: Historien om G og utviklingen i pensjonene	18
Vedlegg 3: Trygdedrøftingsavtalen av 2014.....	20

Unios notatserie på www.Unio.no (utdrag)

- Nr 1 2007 Tjenestedirektivet – en oversikt
- Nr 4 2008 Skift/turnus og deltid
- Nr 5 2008 Kan ny AFP i privat sektor overføres til offentlig sektor?
- Nr 1 2009 Makt og innflytelse i EU – fagbevegelsens rolle
- Nr 5 2009 Offentlig tjenstepensjon – om meklingsresultatet 2009
- Nr 2 2010 Ny pensjonistbeskatning - kommentarer til regjeringens forslag
- Nr 3 2010 Skattlegging av pensjonsinntekt - Unios høringssvar
- Nr 6 2010 Kombinasjon arbeid og pensjon
- Nr 1 2011 Brutto er best
- Nr 5 2011 Uførepensjon og skatt
- Nr 7 2011 Kunnskapskommunen
- Nr 1 2012 På arbeidsgivers nåde - privat tjenstepensjon
- Nr 2 2012 Er forskning arbeid?
- Nr 5 2012 Hybriden – tjenstepensjon à la carte
- Nr 6 2012 Frontfagsmodellen – modell under press
- Nr 7 2012 Hybriden – Unios høringssvar
- Nr 1 2013 Yngre årskull og offentlig tjenstepensjon
- Nr 5 2013 Ny uførepensjon i offentlig tjenstepensjon fra 2015
- Nr 6 2013 Ny uførepensjon i privat tjenstepensjon fra 2015
- Nr 4 2014 Handelsavtaler og handel med tjenester
- Nr 6 2014 Offentlig tjenstepensjon målt mot andre tjenstepensjonsordninger
- Nr 2 2015 Realinntektsnedgang for alderspensjonister og minstepensjonister
- Nr 5 2015 Produktivitet – Unios kommentarer til Produktivitetskomisjonens innstilling
- Nr 2 2016 Produktivitet II – Unios kommentarer til Produktivitetskomisjonens andre innstilling
- Nr 3 2016 Hvor høy avkastning bør det forutsettes for innskuddspensjon?
- Nr 4 2016 Regjeringen vil ikke forhandle offentlig tjenstepensjon
- Nr 7 2016 Innskuddspensjon – arbeidsgivers drøm
- Nr 8 2016 Cappelen-utvalget
- Nr 1 2017 Unios innspill til regjeringen Solberg i forkant av 2018-statsbudsjett
- Nr 2 2017 Ny realinntektsnedgang for alderspensjonistene
- Nr 5 2017 Unios kommentarer til Solberg-regjeringens forslag til statsbudsjett for 2018
- Nr 1 2018 Unios kommentarer til Revidert budsjett 2018 og Kommuneproposisjonen 2019
- Nr 2 2018 Trygdedrøftingene 2018

Unios notatserie gir bakgrunn og kommentarer til aktuelle faglige og politiske spørsmål. Her trykker vi også Unios syn i viktige høringssaker og våre innspill i forbindelse med statsbudsjett mv.

24. mai 2018

Trygdedrøftingene 2018

Regjeringen Solberg har for fjerde året på rad gitt alderspensjonistene et trygdeoppgjør som gir redusert realinntekt. Regjeringen så igjen bort fra reguleringsforskriftens mulighet til å ta hensyn til de særlige forholdene ved lønnsutviklingen i 2016. Et samlet krav fra pensjonistorganisasjonene og arbeidstakerorganisasjonene om å omgjøre etterreguleringen for året 2016 ble blankt avvist. Statsråd Hauglie avviste at strukturelle forhold i arbeidsmarkedet som påvirker den målte lønnsveksten kommer inn under forskriftens bestemmelser om «særlige forhold».

Regjering tviholder også på at underreguleringen av pensjonene skal være 0,75 prosentpoeng under forventet lønnsvekst. Hvorfor griper ikke regjeringen begjærlig etter muligheten til å regulere pensjonene med gjennomsnittet av lønns- og prisvekst? På fjerde året ber de om pisk fra landets pensjonister og samtlige organisasjoner som er med i trygdedrøftingene. På fjerde året oppfylles ikke Stortingets intensjon om at pensjonistene skal ha halvparten av reallønnsveksten til lønnstakerne. På fjerde året får alderspensjonistene realinntektsnedgang.

Hovedspørsmålene

Årets trygdedrøftinger hadde mange av de samme vanskelige temaer som fjorårets drøftinger: Spørsmålet om etterregulering for «for høy» regulering i 2016, moderat forventet reallønnsvekst for lønnstakerne i 2018, omlegging av reguleringen fra «minus 0,75 pst» til «gjennomsnitt av pris og lønn» og de prinsipielle gjengangerne som underreguleringen i seg selv og om organisasjonene skulle underskrive protokollen for drøftingene:

- Strukturendringene i arbeidsmarkedet fikk store følger for lønnsveksten i 2016. Nasjonalregnskapet viser at lønnsveksten ble 1,7 pst dette året. I trygdeoppgjøret i fjor anslo Revidert nasjonalbudsjett for 2016 den samme lønnsveksten til 2,4 pst, det samme som rammen i frontfaget. Under normale omstendigheter sier reguleringsforskriften at det skal justeres for denne forskjellen i trygdeoppgjøret året etter. Lønnsstatistikken for 2016 er derimot meget ekstraordinær, mange høytlønnede i oljerelaterte næringer ble sagt opp, dette trakk den samlede målte lønnsveksten ned selv om lønnsveksten var 2,4 prosent for alle store forhandlingsområder. Dette er behørig utdypet i rapporten fra Teknisk beregningsutvalg for inntektsoppgjørene (se også omtale i Unios, LOs og FFOs krav under). Alle organisasjonene krevde at reguleringsforskriftens bestemmelse om «særlige forhold» skulle brukes for å justere for dette. Det ville ikke regjeringen. Regjeringen har dermed lagt denne bestemmelsen i reguleringsforskriften død. Det vil være meget

vanskelig for framtidige regjeringer å bruke «særlige forhold» for å redusere trygderammen i årene som kommer. Regjeringens holdning underkjenner også TBUs rolle som tallmessig tilrettelegger for trygdedrøftingene.

- Lønnsveksten i 2018 anslås i Revidert nasjonalbudsjett til 2,8 pst. Videre anslår RNB prisveksten til 2,1 pst. Det betyr at reallønnsveksten i 2017 anslås til beskjedne 0,7 prosent. Dagens underregulering med 0,75 prosent gir dermed nedgang i realinntekten for alderspensjonistene. Denne nedgangen forsterkes av etterreguleringen med 0,1 prosentpoeng for 2017.
- Spørsmålet om underregulering av de løpende pensjonene er en gjenganger i trygdedrøftingene. Pensjonistforbundet og LOP er prinsipielle motstandere av underreguleringen. De fire arbeidstakerorganisasjonene har på sin side tatt til orientering at Stortinget har innført underregulering som en del av den vedtatte Pensjonsreformen.
- En gjenganger er også spørsmålet om organisasjonene skal underskrive drøftingsprotokollen selv om de er uenig i resultatet. Arbeidstakerorganisasjonen har alltid underskrevet drøftingsprotokollen. Dette er ikke en forhandlingsprotokoll i tradisjonell forstand. Reguleringen av pensjonene bestemmes tross alt i en forskrift og en kongelig resolusjon. Trygdedrøftingene har sine begrensninger som drøftingsinstitutt. Den eneste åpningen for reelle endringer er knyttet til «særlige forhold», men denne bestemmelsen har regjeringen nektet å bruke når den er til pensjonistenes fordel. Pensjonistforbundet og LOP mf. skrev ikke under.
- Endelig krevde de fleste organisasjonene at regjeringen legger fram en sak om trygdedrøftingene slik at Stortinget får anledning til å behandle denne før sommeren og samtidig med at Stortinget behandler Revidert nasjonalbudsjett.

Nærmere om resultatet av trygdedrøftingene 2018

Grunnbeløpet øker med 3,47 prosent eller 3 249 kroner til 96 883 kroner fra 1. mai 2018, og ny minstepensjon blir 194 192 kroner. Grunnbeløpet vil ha en årsvekst fra 2017 til 2018 på 2,70 pst, mens minstepensjonene vil øke med 3,57 pst på årsbasis, det er da tatt hensyn til at minstepensjonene økte med 4000 kroner fra 1. september 2017. Dette er klart etter trygdeoppgjøret ble avsluttet 24. mai 2018.

Tabell 1: Økning i grunnbeløp, minstepensjon og alderspensjon i 2018

	Økning per 1. mai 2018		G og minste- pensjon fra 1. mai 2018	Årsvekst fra 2017 til 2018
Grunnbeløpet	3,47 pst	3 249 kr	96 883 kr	2,70 pst
Minstepensjonen	2,87 pst	5 426 kr	194 192 kr	3,57 pst
Alderspensjonen*	2,69 pst			1,93 pst*

*Årsveksten gjelder alderspensjon for enslig

Tabellen viser at alderspensjonen på årsbasis øker like mye som anslått prisvekst. Reelt sett vil med andre ord alderspensjonene stå stille i 2018. Minstepensjonene vil i år ha en årsvekst over utviklingen i grunnbeløpet og lønnsveksten, det henger sammen med stort overheng fordi Stortinget økte minstepensjonene med et ekstra tillegg på 4000 kroner fra 1. september 2017.

I beregningene under er regjeringens anslag i Revidert nasjonalbudsjett på lønnsvekst i 2018 på 2,8 prosent og prisvekst på 2,1 prosent lagt til grunn. Det er lagt inn etterregulering for «for høy regulering» i 2017 og vanlig underregulering i 2018 med et fratrekk på 0,75 prosent. En enslig alderspensjonist får dermed realinntektsnedgang fjerde året på rad.

Tabell 2: Realinntektsnedgang for alderspensjonistene i 2018

Forventet lønnsvekst 2018	2,8
- etterregulering for 2017	-0,1
- underregulering (0,75 pst) i forhold til lønnsvekst 2018	-0,8
- forventet prisvekst 2018	-2,1
Forventet realinntektsøkning 2017	-0,2

Minstepensjonen økes med 5 426 kroner til 194 192 fra 1. mai 2018 som følge av tryggedrøftingene. Minstepensjonen målt i antall G gikk pga. levealdersjusteringen ned fra 2G i 2010 til 1,94G 1. mai 2016. Økningen på 4000 kroner fra 1. september i både 2016 og 2017 og årets økning bringer minstepensjonen opp i 2,0 G per 1. mai 2018 som også blir gjennomsnittet for året 2018.

Stortingets ekstraordinære økning i minstepensjonen i 2016 og 2017 viser at Stortinget ikke aksepterer resultatene av sin egen pensjonsreform. I følge Pensjonsreformen skulle også minstepensjonister vente med å ta ut pensjon etter 67 år om de ikke ønsker å gå ned i pensjon. I 2050 vil minstepensjonen hvis den fortsatt kan tas ut ved 67 år, være nede i 1,6G (144.000 kroner i dagens verdi). Alternativt må minstepensjonisten for å få en like «god» pensjon som i dag, vente med å ta ut pensjon til 71 år.

Krav og tilbud i tryggedrøftingene 2018

Samtlige organisasjoner som deltok i tryggedrøftingene 2018 krevde med bakgrunn i reguleringsforskriftens bestemmelser om «særlige forhold» at en skulle rette opp etterreguleringen med 0,7 pst for 2016 som regjeringen tvang igjennom i 2017-drøftingene, se argumentasjon i Unios, FFOs og LOs krav under.

Pensjonistforbundet og LOP mf. gjentok sin prinsipielle motstand mot underreguleringen av alderspensjonene. LOP hadde subsidiært et krav om å regulere alderspensjonene med gjennomsnittet av pris- og lønnsvekst.

Unio, FFO og LO krevde at reguleringen av løpende alderspensjoner fra trygdeoppgjøret 2018 skulle gjennomføres direkte med halvparten av forventet lønnsvekst og halvparten av forventet prisvekst. Dette er i tråd med Stortingets egentlige intensjon. Det ville isolert sett gi alderspensjonistene halvparten av den forventede realinntektsøkningen som lønnstakerne

forventes å få i år. I tillegg krevde Unio, FFO og LO oppretting av etterregulering for 2016. De tre organisasjonenes krav ble overlevert 22. mai 2018:

«Unios, FFOs og LOs krav i trygdedrøftingene 2018

Organisasjonene Unio, FFO og LO krever at reguleringen av løpende pensjoner legges om fra 2018 slik at denne gjennomføres med halvparten av lønnsveksten og halvparten av prisveksten. Dette har hele tiden vært Stortingets intensjon, men dagens reguleringsregime med et fratrekk på 0,75 prosent har gitt unødige store svingninger og bidratt til å svekke oppslutningen om reguleringsordningen.

Organisasjonene Unio, FFO og LO mener videre at det var feil at det i trygdeoppgjøret i fjor ikke ble justert for strukturelle endringer i arbeidsmarkedet i 2016 når en skulle vurdere hvilken lønnsvekst som skulle legges til grunn for reguleringen i 2017.

Strukturelle endringer som skyldes sammensetningseffekter mellom næringer, dvs. endringer i fordelingen av lønnstakere mellom næringer med ulikt lønnsnivå, bidro ifølge TBU-rapporten NOU 2017: 10 til å trekke ned lønnsveksten med 0,4 prosentpoeng. I tillegg påvirket strukturendringer innad i næringene lønnsutviklingen i samme retning.

Gjennomsnittlig årslønnsvekst for alle lønnstakere under ett er for 2016 beregnet til 1,7 pst ifølge nasjonalregnskapet. Den faktiske årslønnsveksten i samtlige forhandlingsområder i 2016 var derimot vesentlig høyere, jamfør tallene under som er hentet fra siste TBU-rapport:

Nasjonal-regnskapet	Industri-arbeidere	Industri-funksjonærer	Virkebedrifter varehandel	Finans-tjenester	Offentlig forvaltning	Stats-ansatte	Kommune-ansatte	Spekter helse	Spekter øvrige
1,7	2,0	2,2	2,5	2,5	2,4	2,4	2,5	2,0	2,4

Vi krever at de særskilte sammensetningseffektene som følger av oljeprissjokket og dets påvirkning på petroleumsrelaterte næringer holdes utenfor ved beregning av lønnsveksten for 2016. Vi viser til paragraf 2, 4. ledd i reguleringsforskriften om særlige forhold og krever at det for reguleringen i 2018, legges til grunn en lønnsvekst for 2016 på 2,4 pst.

Organisasjonene Unio, FFO og LO krever på denne bakgrunn at alderspensjonene i 2018 reguleres med gjennomsnittet av anslått lønnsvekst på 2,8 prosent og anslått prisvekst på 2,1 prosent. Det vil isolert sett gi alderspensjonistene halvparten av den forventede realinntektsøkningen som lønnstakerne forventes å få. I tillegg krever vi etterregulering for 2016.

Organisasjonene Unio, FFO og LO krever også at regjeringen og Stortinget står ved sine tidligere uttalelser om at de uføre må skjermes for levealdersjustering ved overgang til alderspensjon hvis de yrkesaktive kompenserer for levealdersjusteringen ved å stå lenger i arbeid, noe bl.a. AFP-evalueringen har vist.

Organisasjonene Unio, FFO og LO krever også at regjeringen legger fram trygdeoppgjøret til reell behandling i Stortinget før sommeren.»

Regjeringens tilbud

Regjeringen avviste samtlige krav fra organisasjonene. Arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie mente at strukturendringer som påvirket lønnsveksten ikke var dekket av forskriftsbestemmelsen om «særlige forhold». Arbeidsministeren ville ikke legge om reguleringen til gjennomsnittet av lønns- og prisvekst, hun argumenterte med at regjeringen avviste et tilsvarende forslag i 2017. Videre viste arbeidsministeren til at regjeringen tidligere både hadde gitt pensjonistene skattelette, økt minstepensjonene og økt pensjonen for gifte og samboende. Regjeringens tilbud var som forventet.

Protokolltilførsler

Pensjonistforbundet og LOP mf. protesterte ved ikke å skrive under protokollen fra drøftingene. Arbeidstakerorganisasjonene har alltid skrevet under drøftingsprotokollen selv om de ikke er enige i resultatet. Disse drøftingene er ikke forhandlinger, de er knapt drøftinger, alt bestemmes av regjeringen og reguleringsforskriften. Bestemmelsen om «særlige forhold» skulle vært håndtert annerledes. Det kritiserte Unio, FFO og LO i en protokolltilførsel:

«Protokolltilførsel fra LO, Unio og FFO i tryggedrøftingene 2018

LO, Unio og FFO viser til at regjeringen i trygdeoppgjøret 2018 har avvist pensjonistorganisasjonenes, funksjonshemmedes organisasjoners og arbeidstakerorganisasjonenes krav om å rette opp etterreguleringen for 2016. Regjeringen er dermed ansvarlig for at alderspensjonene i 2018 får realinntektsnedgang fjerde året på rad, og at uføretrygdede får en urimelig lav inntekstvekst.

Organisasjonene mener lønnsveksten i 2016 var sterkt preget av strukturelle endringer i arbeidsmarkedet. Dette er forklart i TBUs rapporter.

Organisasjonene viser videre til at regjeringen ikke vil imøtekomme kravet om at reguleringen av løpende pensjoner legges om fra 2018 til et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Dagens regulering med et fratrekk på 0,75 prosent har gitt unødig store svingninger. Organisasjonene mener dagens regulering bidrar til å svekke oppslutningen om Pensjonsreformen.

LO, Unio og FFO viser også til kravet om at regjeringen legger fram trygdeoppgjøret til reell behandling i Stortinget før sommeren slik opposisjonen også har krevd.»

Valg av reguleringsregime

Unio krevde i tryggedrøftingene i 2017 for første gang omlegging av måten reguleringen gjennomføres på, fra dagens ordning med et fratrekk på 0,75 pst i forhold til lønnsveksten til å gjennomføre reguleringen direkte med gjennomsnittet av lønns- og prisvekst. Dette kravet ble gjentatt i 2018-drøftingene.

De tre siste årene har den gjeldende reguleringen av alderspensjonene gitt reell inntektsnedgang for pensjonistene fordi reallønnsveksten har vært lav eller negativ. Det strider mot Stortingets intensjon om at pensjonistene skal ha en regulering med gjennomsnittet av lønns- og prisvekst og dermed oppnå halvparten av den realinntektsvekst arbeidstakerne har. Videre gir dagens reguleringssystem unødig mye bråk og bidrar til å svekke oppslutningen om Pensjonsreformen.

I praksis gjennomføres reguleringen i dag ved først å øke alderspensjonene med lønnsveksten for deretter å redusere det nye høyere beløpet med 0,75 prosent. I folketrygdloven § 20-18 heter det at «*Pensjoner under utbetaling reguleres i samsvar med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 prosent*». Denne måten er bl.a. valgt fordi en da bare trenger å forholde seg til en variabel (lønnsveksten), også når reguleringene skal justeres for avvik to år bakover i tid.

Størrelsen «0,75 prosent» er valgt fordi en tror på en langsiktig reallønnsvekst på 1,5 prosent, noe som igjen er knyttet opp til at enn tror på en utvikling i den langsiktige arbeidsproduktiviteten på 1,5 prosent. Spørsmålet om framtidig vekst i arbeidsproduktiviteten er komplisert, men en stadig større andel eldre i befolkningen er en faktor som de fleste er enige om vil trekke ned produktivitetsveksten i årene framover.

Dagens modell gir sterke utslag når reallønnsveksten er veldig forskjellig fra 1,5 prosent:

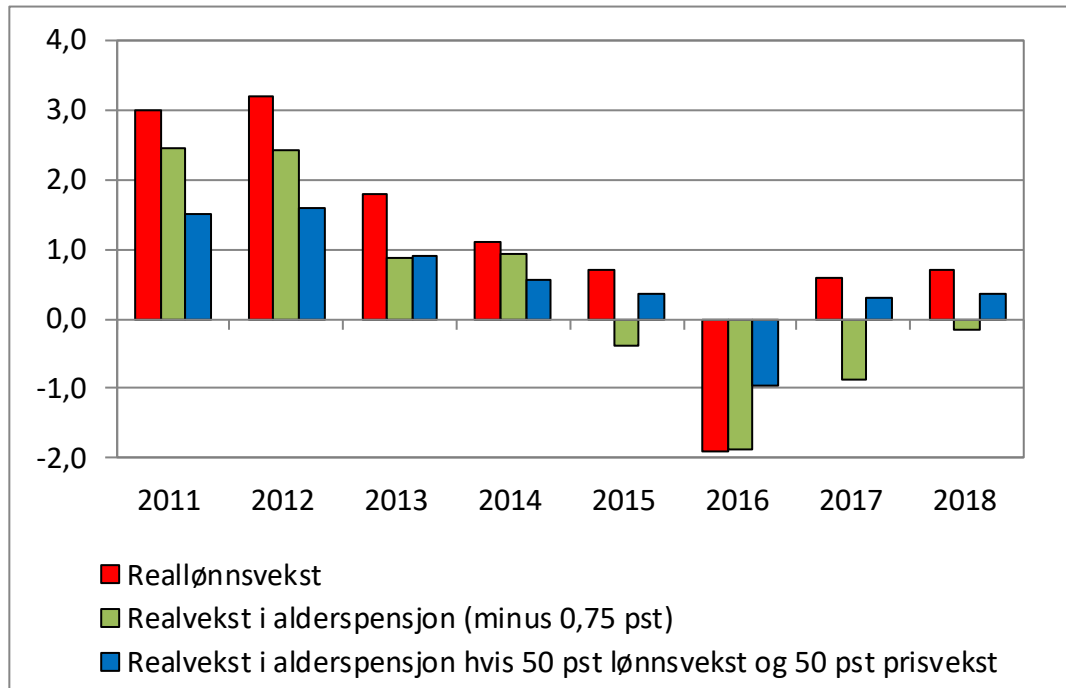
- Hvis lønnsveksten er 3,5 pst og prisveksten er 2,0 pst, vil reallønnsveksten være 1,5 pst. Her og i alle situasjoner der reallønnsveksten er 1,5 pst, vil regulering med «minus 0,75 pst» gi samme resultat som regulering med «gjennomsnitt av lønns- og prisvekst».
- Hvis reallønnsveksten er høyere enn 1,5 pst, vil «minus 0,75 pst» gi en bedre realvekst i alderspensjonene enn «gjennomsnitt av lønn- og prisvekst». Dette var særlig tilfelle i årene 2011, 2012 og 2014.
- Og omvendt, hvis reallønnsveksten er lavere enn 1,5 pst, vil «minus 0,75 pst» gi en dårligere realvekst i alderspensjonene enn «gjennomsnitt av lønn- og prisvekst». Dette har vært tilfelle i årene 2015, 2016 og 2017 og blir antakelig resultatet i 2018 også. Særlig var 2016 dårlig med en reel nedgang i alderspensjonene på 1,9 pst.

Ser vi på hele perioden etter innføringen av Pensjonsreformen i 2011 «tjente» pensjonistene på dagens regulering fram til 2014, mens alle år etter har gitt «tap» sammenliknet med en regulering med gjennomsnittet av lønns- og prisvekst. Når det gjelder 2016 kan det selvsagt argumenteres med at alle, også alderspensjonistene, burde ha realinntektsnedgang når dette også er tilfelle for lønnstakerne.

En alderspensjonist med 300 000 kroner i pensjon før den nye reguleringen startet i 2011, vil i 2018 ha nesten 4 000 kroner mindre i pensjon sammenliknet med en regulering med gjennomsnittet av lønns- og prisvekst.

Figur 1 sammenlikner reell inntektsvekst (justert for prisstigning) for lønnstakere og alderspensjonister. Dagens regulering av alderspensjonene («minus 0,75 pst») har gitt realinntektsnedgang i både 2015, 2016 og 2017 på hhv 0,4 pst, 1,9 pst og 0,9 pst. I år ventes alderspensjonene å gå ned for fjerde året på rad, nå med 0,2 prosent.

Figur 1: Realvekst i lønninger og alderspensjon 2011-2018*

* Reallønnsnedgangen for arbeidstakere i 2016 overvurderes i figuren. Justert for strukturelle endringer som påvirket den statistisk målte lønnsveksten var reallønnsnedgangen om lag 1,2 pst. I 2018 er det brukt RNBs anslag på 2,8 pst lønnsvekst og 2,1 pst prisvekst.

Nærmere om "særlige forhold" og struktureffekter

Dagens reguleringsforskrift har en bestemmelse om «særlige forhold» som kan få betydning for reguleringen. Forskriften sier at *"Det skal vurderes om det foreligger særlige forhold som har påvirket lønnsutviklingen for enkeltgrupper, og om effekten av dette skal holdes utenfor ved beregningen av lønnsveksten"*.

Det burde ikke være tvil om at lønnsveksten i 2016 var preget av «særlige forhold». Lønnsveksten i 2016 slik denne måles i Nasjonalregnskapet er bare 1,7 pst, mens alle forhandlingsområder har en lønnsvekst på om lag 2,4 pst som var ramma i frontfaget i 2016. Avviket har Teknisk beregningsutvalg for inntektsoppgjørene (TBU) i sin siste rapport behørig forklart med strukturelle endringer i arbeidsmarkedet.

Sammensetningseffekter mellom næringer, dvs. endringer i fordelingen av lønnstakere mellom næringer med ulikt lønnsnivå, samt strukturendringer innad i næringer, har ifølge TBU bidratt til å trekke lønnsveksten ned. Særlig har nedgang i antall høytlønnede i petroleumsrelaterte næringer bidratt til disse effektene.

Regjeringen valgte i trygdedrøftingene 2017 og 2018 å se bort fra reguleringsforskriftens bestemmelse om «særlige forhold». Det ga et ekstra fradrag på 0,7 prosentpoeng i 2017-reguleringen. Denne gangen var det alderspensjonistene som skulle hatt fordel av forskriftsbestemmelsen, mye taler for at regjeringen nå har lagt denne bestemmelsen i forskriften død for all framtid. Regjeringen har på denne måten også underkjent TBUs rolle som tallmessig tilrettelegger for trygdedrøftingene.

«Særlige forhold» har sin parallell i retningslinjene for trygdeoppgjørene fra 2003, og de ble raskt tatt i bruk den gangen. Både i trygdeoppgjøret i 2003 og 2004 ble G-reguleringen justert ned for effekten av skolepakkene med hhv 0,2 prosentpoeng og 0,1 prosentpoeng i de to årene. Unio var ikke med i drøftingene den gangen. Vi fikk drøftingsrett først i 2006.

Staten påberopte seg også "særlige forhold" i 2011-drøftingene. Det ble hevdet at deler av politipakken fra 2009 skulle komme til fratrekk i den samlede lønnsveksten for 2010. Kravet ble frafalt fra statens side etter drøftinger og samtaler med arbeidsminister Bjurstrøm.

De gangene «særlige forhold» er benyttet eller forsøkt benyttet til nå har det vært for å trekke deler av lønnsveksten ut av grunnlaget for reguleringen slik at pensjonene ville få en svakere regulering. Når dette har hatt sin bakgrunn i lønnsvekst som er kompensasjon for arbeidet tid, kompetanse, ulempe og beredskap har det møtt kritikk fra arbeidstakersiden. At endringer i tariffavtalene gir økt lønnsvekst er ikke noe nytt eller "særlig", noe helt annet er det vi ser i lønnsstatistikken for 2016.

I forbindelse med innstillingene til *Meld. St. 7 (2016-2017)* og *Meld. St. 4 (2017-2018)* om reguleringene av pensjonene i hhv. 2016 og 2017 ga Arbeiderpartiet, SV og SP uttrykk for at de ønsker en utvidet tolkning av «særlige forhold» i forskriften. Det vil både kunne gjøre det lettere å ta hensyn til slike sterke struktureffekter som det vi så i 2016 og kunne åpne for avvik fra forskriften i de tilfeller f.eks. arbeidstakerne har svak eller negativ reallønnsvekst. Hvis behandlingen av trygdeoppgjøret tas tilbake til behandling i vårsesjonen, noe de samme partiene har tatt til orde for, vil det kunne bli lettere å få gjennomslag for en utvidet tolkning av «særlige forhold».

Drøftingsretten og Stortingets rolle

Reguleringsforskriften fra 2011 (se vedlegg) sier at tallgrunnlaget som skal benyttes i reguleringen av grunnbeløpet og alderspensjonene skal drøftes med pensjonistenes-, de funksjonshemmedes- og arbeidstakernes organisasjoner.

Høyre-Frp-regjeringen varslet tidlig at de ville slippe flere landsomfattende pensjonistorganisasjoner til i drøftingene fra 2015. Fra da deltok derfor Seniorsaken, Forsvarets seniorforbund og Landslaget for offentlige pensjonister (LOP) i trygdedrøftingene. De øvrige deltakerne er som tidligere Pensjonistforbundet, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner og de fire hovedorganisasjonene LO, Unio, YS og Akademikerne. I Unios delegasjon deltok i år lederen for Pensjonistrådet i Utdanningsforbundet. LOP deltok fram til 2014 i Unios delegasjon. Unio og LOP viderefører sin samarbeidsavtale selv om LOP nå har egen drøftingsrett. Samarbeidsavtalen ble revidert i januar 2017.

Grunnlaget for organisasjonenes deltakelse i de tidligere trygdeoppgjørene var nedfelt i avtaler med regjeringen som gikk tilbake til 1981. Disse avtalene sa at organisasjonene hadde «drøftingsrett/forhandlingsrett». Med den nye forskriftsregulerte reguleringen har «forhandlingsretten» falt bort og kun «drøftingsretten» står igjen. Etter at de tre nye organisasjonene fikk drøftingsrett ble det undertegnet ny trygdedrøftingsavtale med organisasjonene 28. november 2014 (vedlegg).

Mens tidligere trygdeoppgjør gikk til Stortinget hvis partene ikke ble enige, har organisasjonene ikke lenger et slikt ris bak speilet. Høyre-Frp-regjeringen sluttet å legge trygdeoppgjøret fram for Stortinget fra og med trygdeoppgjøret 2016. Dette ble gjort uten å involvere Stortinget. Nå gir lov og forskrift regjeringen myndighet til å fastsette reguleringen i kongelig resolusjon med eller uten organisasjonenes «samtykke». Regjeringen og organisasjonene legger likevel vekt på at «partene» møtes for å drøfte tallgrunnlaget mv.

Før jul 2016 behandlet Stortinget Meld. St. 7 (2016-2017) Regulering av pensjoner i 2016 og pensjonistenes inntektsforhold som en oppfølging av trygdedrøftingene 2016. Regjeringen gikk her inn for at Stortinget heretter skulle få en melding om trygdeoppgjøret til behandling på høsten sammen med statsbudsjettet. Høyre-Frp-regjeringen fikk her støtte av Venstre og KrF. Opposisjonspartiene Arbeiderpartiet, SV og SP ville derimot ha en slik melding til Stortinget rett etter trygdeoppgjøret slik at den kunne behandles før sommeren. Dette åpner for at Stortinget lettere kan gripe inn i resultatet av trygdedrøftingene, særlig i tider hvor det er stor uenighet rundt gjennomføringen av reguleringen.

De samme posisjonene ble inntatt da Stortinget i november 2017 behandlet Meld. St. 4 (2017-2018) Regulering av pensjoner i 2017 og pensjonistenes inntektsforhold som en oppfølging av trygdedrøftingene 2017. Arbeiderpartiet, SP og SV mente her at strukturelle forhold i arbeidsmarkedet i 2016 kom inn under forskriftens bestemmelser om «særlige forhold». Videre fremmet de tre partiene forslag om å «... gjeninnføre praksisen med at trygdeoppgjørene legges frem som egen sak for Stortinget fra og med trygdeoppgjøret for 2018». Vider hadde Arbeiderpartiet og SV et forslag som ba «regjeringen så snart som mulig legge frem en sak om endring av reguleringsprinsippene for løpende pensjoner fra lønnsutvikling fratrasket 0,75 pst. til faktisk gjennomsnitt av lønns- og prisutvikling.»

Unio understreket i forbindelse med stortingshøringen av Meld. St. 7 (2016-2017) i november 2016 at regjeringen i egen sak bør legge trygdeoppgjøret fram for Stortinget rett etter at trygdeoppgjøret er ferdig. Unio viste i den forbindelse til den argumentasjon som brukes av mindretallet (AP, SV, Sp) i innstillingen til stortingsmeldingen, Innst. 342 S (2015-2016).

Unio argumenterte i den samme høringen også for at reguleringen burde legges om til gjennomsnittet av lønns- og prisvekst. På spørsmålet om forutsigbarhet i reguleringen argumenterte Unio for at det er viktigere med et fast reguleringsregime enn at trygdedrøftingene tas tilbake til «reelle» forhandlinger som i praksis åpner for at pensjonistene selv «innenfor ramma» må betale for en spesiell økning til enkeltgrupper. Hvis Stortinget ønsker å prioritere enkeltgrupper (f.eks. gifte og samboende) eller gjøre endringer i Pensjonsreformen (minstepensjon) må dette etter Unios mening gjøres i den ordinære budsjettbehandlingen slik det f.eks. er gjort i 2016 og 2017 og uten at pensjonistene selv må betale for prioriteringene.

Slik reguleres grunnbeløp, alderspensjon og minstepensjon

Første del av årets trygdeoppgjør var egentlig klart i slutten av mars 2017 da Teknisk beregningsutvalg for inntektsoppgjørene (TBU) la fram sin rapport om grunnlaget for inntektsoppgjørene 2018. Her står det i tabell 2.1 at gjennomsnittlig anslag for årslønnsveksten (Nasjonalregnskapet) i 2016 og 2017 var hhv. 1,7 pst og 2,3 pst. Dette ble stadfestet av organisasjonene og staten i forkant av trygdedrøftingene i en protokoll 23. april 2018.

Forskriften sier så at den lønnsveksten som skal legges til grunn for reguleringen i 2018 først skal justeres for avvik mellom de forutsetninger om lønnsveksten i 2016 og 2017 som ble lagt til grunn i fjorårets trygdedrøftinger og de nye tallene fra TBU i mars 2018.

Lønnsveksten i 2017 ble av TBU i mars 2018 anslått til 2,3 pst. I trygdeoppgjøret i 2017 ble det lagt til grunn en lønnsvekst i 2017 på 2,4 pst (tatt fra Revidert nasjonalbudsjett 2017). Det gir et avvik på 0,1 prosentpoeng som det skal trekkes for i 2018-reguleringen. Dette er en foreløpig korleksjon som kan justeres i 2019-reguleringen fordi reguleringsforskriften legger opp til at lønnsveksten skal korrigeres to år tilbake i tid.

Lønnsveksten i 2016 ble av TBU i mars 2018 anslått til 1,7 pst. I trygdeoppgjøret i 2017 ble det lagt til grunn en lønnsvekst i 2016 (fra TBU mars 2017) på 1,7 pst. M.a.o. ikke noe avvik. Dette er da den endelige stadfestelsen for 2016, «to år tilbake i tid» (se omtale foran om hvordan strukturendringer i arbeidsmarkedet har påvirket lønnsveksten i 2016).

Regjeringens anslag for årslønnsveksten i reguleringsåret

Andre del av trygdeoppgjøret er enklere. Her sier forskriften at regjeringens anslag for årslønnsveksten i inneværende år fra Revidert nasjonalbudsjett skal legges til grunn. Revidert nasjonalbudsjett for 2018 ble lagt fram 15. mai. Anslaget på årslønnsveksten i 2018 er her 2,8 prosent. Dette er på linje med de lønnsoppgjørene som er gjennomført så langt.

Resten er matematikk (se gjennomgang under):

- Grunnbeløpet reguleres med regjeringens anslag for årslønnsveksten i 2018 justert for at det ble gitt «for mye» i 2017.
- Minstepensjonene reguleres med veksten i grunnbeløpet justert for endringen i forholdstallene for de som er 67 år i hhv 2017 og 2018.
- Alderspensjonene økes først med veksten i grunnbeløpet, deretter gjøres det fra dette høyere beløpet et fratrekk på 0,75 prosent.

Regulering av grunnbeløp og pensjoner er fastsatt i "*Forskrift om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden*" (vedlegg).

Regneeksemplene som brukes følger resultatet av trygdedrøftingene 2018. Trygdedrøftingene ser kun på hvilken lønnsvekst som skal legges til grunn for reguleringen av grunnbeløpet, minstepensjonene og alderspensjonene. Selve reguleringen foretas av regjeringen i en kongelig resolusjon.

Regulering av grunnbeløpet

Grunnbeløpet (G) reguleres med lønnsveksten, reguleringen foregår per 1. mai. Det skal korrigeres for avvik to år tilbake i tid. Kjente størrelser før reguleringen er:

Grunnbeløpet

- Gjennomsnittlig G året før: $G_{2017} = 93.281$ kr
- Grunnbeløp per 1. mai året før: $G_{1. mai 2016} = 93.634$ kr

Lønnsveksten i 2017

- TBUs anslag i mars 2018 på lønnsveksten fra 2016 til 2017: 2,3 pst
- Lagt til grunn i trygdeoppgjøret i 2017 (fra RNB 2017): 2,4 pst
- Avvik (a1) som det skal gjøres en foreløpig korreksjon for i år: -0,1 pst

Lønnsveksten i 2016

- TBUs anslag i mars 2018 på lønnsveksten fra 2015 til 2016: 1,7 pst
- Lagt til grunn i trygdeoppgjøret i 2017 (fra TBU mars 2017): 1,7 pst
- Avvik (a2) som det skal gjøres en endelig korreksjon for i år: 0 pst

Resultatet av trygdedrøftingene blir en etterregulering for at det ble gitt «for mye» i 2017 på 0,1 prosentpoeng og en regulering for forventet årslønnsvekst (f) i 2018 på 2,8 prosent (anslag i Revidert nasjonalbudsjett 2018). Samlet årslønnsvekst (SL) som skal ligge til grunn for reguleringen av grunnbeløpet mv. blir da (angitt med to desimaler):

- $SL = [(1 + a1/100) \times (1 + a2/100) \times (1 + f/100) - 1] \times 100$
- $SL = [(1 - 0,001) \times (1 + 0,028) - 1] \times 100$
- $SL = [0,999 \times 1,028 - 1] \times 100$
- $SL = 2,70$ pst

Gjennomsnittlig G i 2018 blir da:

- $G_{2017} = 93.281 \times 1,0270 = 95.800$ kr

Ny G per 1. mai 2018 blir da x i følgende formel:

- $(4/12) \times 93.634 \text{ kr} + (8/12) \times x = 95.800$ kr
- $G_{1. mai 2018} = x = 96.883$ kr

Økningen i G per 1. mai 2018 blir da i kroner og prosent:

- $96.883 - 93.634 = 3.249$ kroner
- $100 \times (96.883/93.634 - 1) = 3,47$ pst

Da er trygdedrøftingene «slutt», etter dette tar regjeringen og forskriften over!

Det er økningen i grunnbeløpet i prosent per 1. mai (angitt med to desimaler) som er utgangspunkt for reguleringen av alderspensjoner og minstepensjoner.

Regulering av alderspensjon

Alderspensjon under opptjening reguleres som G. Reguleringen av løpende alderspensjoner under utbetaling reguleres først på samme måte som G, men her skal det etterpå gjøres et fradrag tilsvarende 0,75 pst (underregulering eller indeksering).

Hvis alderspensjonen før oppgjøret er 300.000 kr, skal denne økes med 3,47 pst og deretter skal det trekkes fra 0,75 pst av det nye høyere beløpet. Ny alderspensjon fra 1. mai 2018 blir med dette:

- $(300.000 * 1,0347) - (300.000 * 1,0347 * 0,0075) = 310.410 - 2.328 = 308.082$ kr

Datoøkningen per 1. mai 2018 blir da i prosent:

- $100 * (308.082/300.000 - 1) = 2,69$ pst

I forhold til indekseringen skal nye alderspensjonister ikke behøve å tenke på når på året de tar ut pensjonen første gang. Har en f.eks. tatt ut hel pensjon seks måneder før oppgjøret, blir fratrekket på 0,75 pst redusert med halvparten. På den annen side kan det lønne seg å ta ut pensjonen etter lønnsoppgjøret så en får med seg siste regulering av lønnsgrunnlaget for pensjonen.

Regulering av minstepensjon i alderspensjonen (minste pensjonsnivå)

Minstepensjonen har fått nytt navn, heretter heter den "minste pensjonsnivå" så lenge vi opererer med gammel folketrygd. Med ny opptjeningsmodell i folketrygden vil den bytte navn igjen til garantipensjon. Her kaller vi den minstepensjon.

Minstepensjonen skal reguleres med veksten i grunnbeløpet (lønnsveksten) og justeres deretter for effekten av levealderjustering for 67-åringer i reguleringsåret. Tilsvarende vil gjelde for forsørgingstillegget i folketrygden. Minstepensjon til uføre- og etterlatte reguleres derimot som før med veksten i grunnbeløpet.

Kjente størrelser før reguleringen av minstepensjonen er:

- Høy sats (enslig) per 1. mai 2017 = 184.766 kr
- Høy sats (enslig) per 1. sept 2017 = 188.766 kr
- Gjennomsnittlig minstepensjon (enslig) 2017 = 185.760 kr
- Forholdstall for 67-åringer i 2017 = 1,036
- Forholdstall for 67-åringer i 2018 = 1,042

Ny minstepensjon 1. mai 2018 blir da:

- $188.766 * 1,0347 * 1,036/1,042 = 194.192$ kr

Økningen i minstepensjonen per 1. mai 2018 blir da i kroner og prosent:

- $194.192 - 188.766 = 5.426$ kr
- $100 * (194.192/188.766 - 1) = 2,87$ pst.

Gjennomsnittlig minstepensjon i 2018 blir da:

- $188.766 \text{ kr} * 4/12 + 194.192 \text{ kr} * 8/12 = 192.383 \text{ kr}$

Årsveksten i minstepensjonen fra 2017 til 2018 blir da:

- $100 * (192.383/185.760 - 1) = 3,57 \text{ pst}$

Vedlegg 1: Reguleringsforskriften

Forskrift om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden

Fastsatt ved kgl.res. 6. mai 2011 med hjemmel i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) §§ 1-4, 19-14 og 20-18. Fremmet av Arbeidsdepartementet. Endret ved forskrifter 11. mai 2012 nr. 414, 5. des 2014 nr. 1513.

§ 1 Virkeområde

Forskriften inneholder nærmere bestemmelser om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved reguleringen av

- a) grunnbeløpet etter folketrygdloven § 1-4 første ledd,
- b) restpensjon etter folketrygdloven § 19-14 første ledd,
- c) pensjon under utbetaling etter folketrygdloven § 19-14 andre ledd,
- d) satsene for minste pensjonsnivå etter folketrygdloven § 19-14 tredje ledd,
- e) pensjonsbeholdning etter folketrygdloven § 20-18 første ledd,
- f) pensjon under utbetaling etter folketrygdloven § 20-18 andre ledd og
- g) satsene for garantipensjon etter folketrygdloven § 20-18 tredje ledd.

§ 2 Lønnsvekst i reguleringsåret og avvik mellom forventet og faktisk lønnsutvikling siste to år

Til grunn for reguleringen legges forventet lønnsutvikling i reguleringsåret, justert for eventuelt avvik mellom forventet og faktisk lønnsutvikling siste to år.

Forventet lønnsutvikling i reguleringsåret settes lik regjeringens anslag for gjennomsnittlig årslønnsvekst for alle sektorer slik det framkommer i revidert nasjonalbudsjett.

Faktisk lønnsutvikling for siste to år settes til gjennomsnittlig årslønnsvekst for lønnstakere under ett fastsatt i rapporten Grunnlaget for inntektsoppgjørene fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene.

Det skal vurderes om det foreligger særlige forhold som har påvirket lønnsutviklingen for enkeltgrupper, og om effekten av dette skal holdes utenfor ved beregningen av lønnsveksten.

§ 3 Beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved reguleringen

Dersom den faktiske lønnsveksten er høyere eller lavere enn forventet lønnsvekst siste to år (avvik), skal det fastsettes en samlet lønnsvekst for forventet lønnsutvikling, justert for avviket. Ved fastsettelsen av den samlede prosentvise årslønnsveksten (sl) skal det først tas hensyn til avvikene (a1 og a2) i prosentpoeng og deretter til den forventede prosentvise lønnsvekst (f) i inneværende år:

$$sl = [(1+a1/100) \times (1+a2/100) \times (1+f/100)-1] \times 100$$

Samlet årslønnsvekst, avvik og forventet lønnsvekst fastsettes i prosent med to desimaler.

Nytt grunnbeløp fra 1. mai settes slik at den prosentvise veksten i det gjennomsnittlige grunnbeløpet fra forrige kalenderår til inneværende kalenderår blir lik samlet årslønnsvekst.

Med lønnsveksten etter § 1 menes den prosentvise økningen i grunnbeløpet fra april til mai i inneværende år som følger av beregningen omtalt ovenfor. Lønnsveksten fastsettes med to desimaler.

§ 4 Drøfting med organisasjonene

Før fastsetting av lønnsveksten som skal benyttes i reguleringen av grunnbeløpet og alderspensjonen, skal tallgrunnlaget som beskrevet i § 2 drøftes med pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakernes organisasjoner. Med pensjonistenes organisasjoner menes organisasjoner som får statstilskudd etter forskrift 31. oktober 2012 nr. 1016 om tilskudd til pensjonistenes organisasjoner.

§ 5 Ikraftsetting

Forskriften trer i kraft 1. mai 2011.

Vedlegg 2: Historien om G og utviklingen i pensjonene

Den historiske statistikken viser at veksten i grunnbeløpet/alderspensionene har ligget betydelig etter veksten i lønningene. Underreguleringen av løpende pensjoner i ny folketrygd er således ikke noe nytt.

Fra folketrygdens start i 1967 til 2003 har det vært en sammenhengende underregulering av pensjonene. I 2003 lagde Stortinget nye retningslinjer for reguleringen. Her het det at "*pensjonister med folketrygdpensjon (skal ha) en inntektsutvikling minst på linje med utviklingen for yrkesaktive*". Selv i perioden 2003-2010 ble det en svak underregulering på gjennomsnittlig 0,1 prosentpoeng per år. Rett etter at Stortinget vedtok de nye retningslinjene i 2003 la Pensjonskommisjonen fram sin rapport, da sluttet Stortingets seg til prinsippet om fast underregulering som en del av innstramningstiltakene. Stortinget valgte samtidig en folketrygd som etter 40 års opptjening (og før levealdersjustering) var litt bedre enn den gamle folketrygden. Den nye reguleringen ble benyttet første gang i trygdeoppgjøret 2011.

Tabell 2: Gjennomsnittlig årsvekst i lønn per normalårsverk, konsumprisvekst og vekst i grunnbeløpet/alderspensionene i tiårsperioder. 1967-2018*

	70-79	80-89	90-99	00-09	67-2018	03-10	11-18	11-20
Lønnsvekst	10,7	8,5	4,5	4,7	6,4	4,4	3,1	3,2
Konsumprisvekst	8,4	8,3	2,4	2,1	4,7	2,0	2,0	1,9
Alderspensionsvekst	9,1	7,8	3,7	4,5	5,8	4,3	2,4	2,5
Realvekst årslønn	2,3	0,2	2,0	2,6	1,8	2,4	1,2	1,3
Realvekst alderspensjon	0,7	-0,5	1,3	2,4	1,1	2,3	0,4	0,6

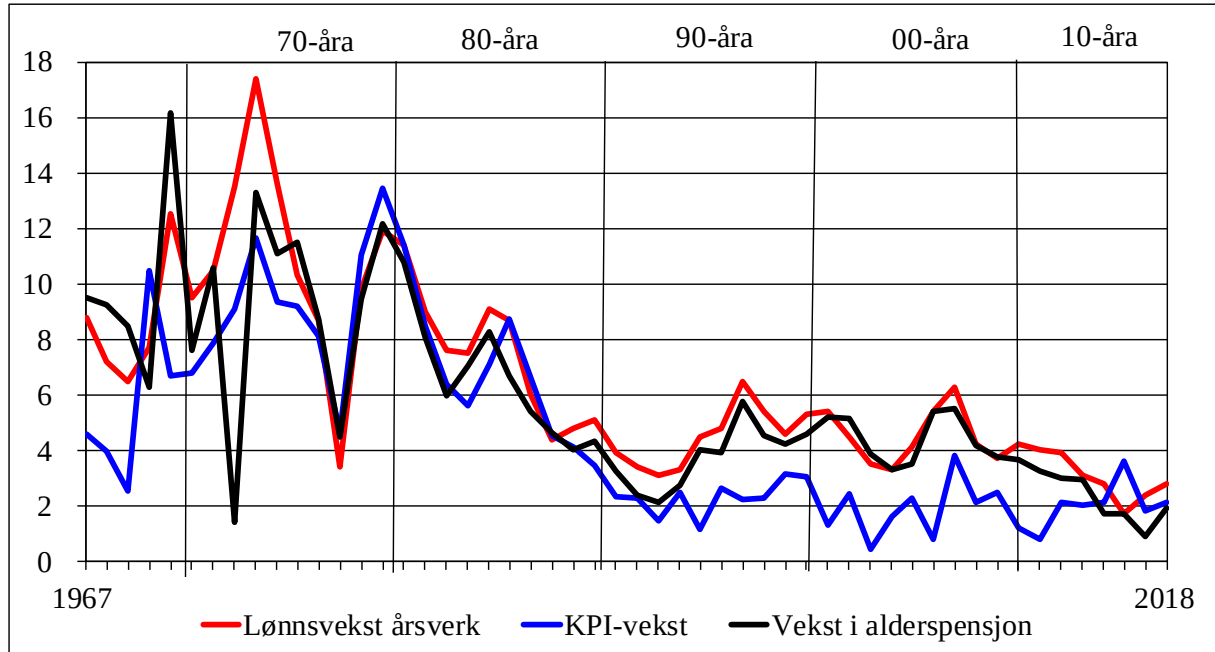
* Fra 1967-2010 følger alderspensjonene veksten i grunnbeløpet (og grunnbeløpet er underregulert i forhold til lønnsveksten), fra 2011 er det en fast underregulering (0,75 pst) i forhold til lønnsveksten. RNBs anslag for årslønnsvekst på 2,8 pst og KPI-vekst på 2,1 pst i 2018. SSBs anslag for lønnsvekst og prisvekst 2019-2020.

Av tabell 2 og figurene 1 og 2 ser vi at:

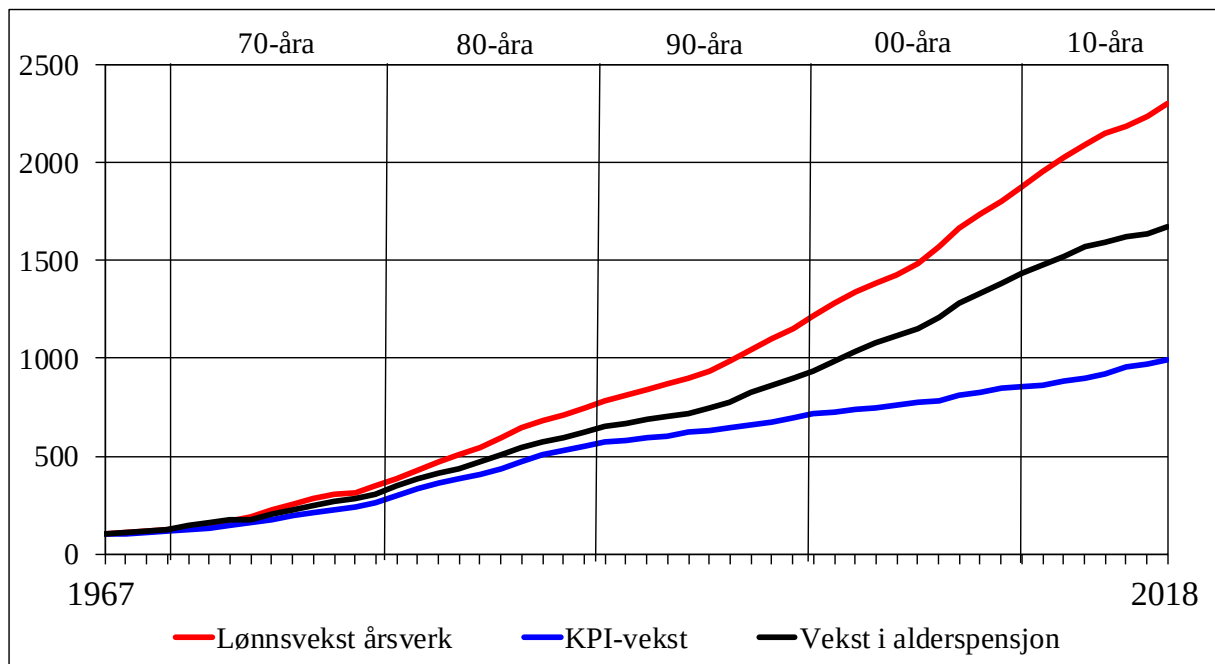
- 70-tallet var preget at høy lønns- og prisvekst. Alderspensionene hadde en utvikling som sikret pensjonistene omlag en tredel av den realvekst i inntekt som de yrkesaktive hadde.
- 80-tallet var "det tapte tiår". Reallønningene sto nesten stille og pensjonistenes alderspensjoner gikk reelt ned.
- 90-tallet hadde et lavere nominelt forløp og alderspensjonene hadde en utvikling som sikret pensjonistene noe over halvparten av den realinntektsveksten de yrkesaktive hadde.
- Perioden fra 2003-2010 er den eneste perioden hvor veksten i alderspensjonene følger lønnsveksten. Både lønnstakere og pensjonister sikres i denne perioden en historisk god inntektsutvikling.
- Perioden fra 2011-2018 er det fast (forskriftsfestet) underregulering («0,75 pst») av alderspensjonene. Tanken bak var at alderspensjonene skulle få halvparten av den realinntektsvekst lønnstakerne får. Resultatet er dårligere. Legger vi SSBs siste anslag for lønns- og prisvekst fram til 2020 til grunn, vil alderspensjonistene i perioden 2011-2020 bare få en tredel av den realinntektsvekst lønnstakerne får.

- Over hele perioden fra 1967 til 2018 ser vi at den gjennomsnittlige realveksten i alderspensjonene har vært to tredeler av realveksten i lønningene. Det er særlig perioden fra midten av 90-tallet til 2010 som ga pensjonene en gunstig utvikling. Mens det er motsatt for årene etter 2014.

Figur 2: Vekst i lønn per normalårsverk (nasjonalregnskapet), konsumprisvekst og vekst i grunnbeløpet/alderspensjonene, 1967-2018, prosent fra året før

Figur 3: Akkumulert prosentvis vekst i lønn per normalårsverk, konsumpris og grunnbeløpet/alderspensjon, 1967-2018, 1967 = 100

Vedlegg 3: Trygdedrøftingsavtalen av 2014

**Avtale mellom
regjeringen
og
pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakernes organisasjoner
om regulering av folketrygdens grunnbeløp og pensjoner**

1. Formål

Folketrygdens grunnbeløp og pensjoner skal i henhold til folketrygdloven §§ 1-4, 19-14 og 20-18 være gjenstand for årlig regulering. I tråd med forskrift 6. mai 2011 nr. 465 om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden, fastsatt ved kongelig resolusjon, skal det tallgrunnlaget som benyttes ved reguleringen drøftes med pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakernes organisasjoner.

Formålet med denne avtalen er så langt det er mulig å sikre en felles forståelse mellom de undertegnede partene, av de forutsetninger som skal legges til grunn for reguleringen. Det skal også vurderes om det foreligger særlige forhold som det eventuelt skal tas hensyn til.

2. Representasjon

Drøftingen av det aktuelle tallgrunnlaget skal skje i møter mellom avtalepartene.

Organisasjonene kan stille slik representasjon:

▪ Pensjonistforbundet (SAKO-samarbeidet)	inntil 10 deltakere
▪ Seniorsaken	inntil 2 deltakere
▪ Forsvarets seniorforbund	inntil 2 deltakere
▪ Landslaget for offentlige pensjonister	inntil 2 deltakere
▪ Funksjonshemmedes fellesorganisasjon	inntil 4 deltakere
▪ Samarbeidsforumet av Funksjonshemmedes organisasjoner	inntil 2 deltakere
▪ Landsorganisasjonen i Norge	inntil 2 deltakere
▪ Unio	inntil 2 deltakere
▪ Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund	inntil 2 deltakere
▪ Akademikerne	inntil 2 deltakere

Organisasjonene kan i tillegg stille med rådgivere.

Arbeids- og sosialministeren leder møtene på vegne av regjeringen.

3. Gjennomføring

I forkant av de årlige reguleringene gjennomgår organisasjonene og embetsverket i Arbeids- og sosialdepartementet rapporten "Om grunnlaget for inntektsoppgjørene" fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU), der blant annet gjennomsnittlig årslønnsvekst for lønnstakere under ett for foregående år er fastsatt.

De årlige drøftingene gjennomføres i mai måned, etter at revidert nasjonalbudsjett er lagt fram, der regjeringens anslag for gjennomsnittlig årslønnsvekst for alle sektorer i inneværende år framkommer. Det avholdes to møter. På første møte legger organisasjonene fram sine

forslag, og partene tar opp eventuelle særlige forhold som det eventuelt skal tas hensyn til. På det andre møtet drøftes tallgrunnlaget, herunder om det skal tas hensyn til særlige forhold som eventuelt ble tatt opp i første møte.

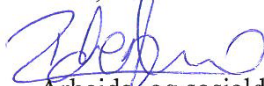
For at Arbeids- og velferdsetaten og tjenstepensjonsleverandørene skal kunne iverksette pensjonsreguleringen i forbindelse med pensjonsutbetalingen i juli måned, må det tas hensyn til at grunnbeløpet, reguleringsfaktorene og satsene for minste pensjonsnivå skal fastsettes ved kongelig resolusjon i god tid før Stortinget skal behandle tilhørende budsjettproposisjon.

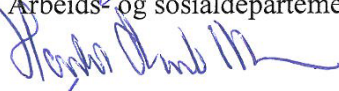
Det føres protokoll fra møtene mellom avtalepartene. Protokollen skal følge sakens dokumenter til Stortinget.

4. Ikrafttredelse og oppsigelse mv.

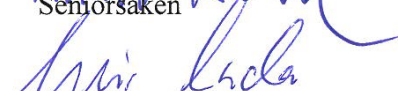
Denne avtalen trer i kraft straks og gjelder til og med 31. desember 2015 og videre for ett år om gangen hvis ikke en av partene sier den opp med minst tre måneders varsel.

Oslo, 28. november 2014

Arbeids- og sosialdepartementet

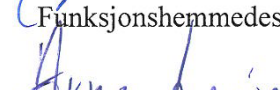

Pensjonistforbundet

Seniorsaken

Forsvarets seniorforbund

Landslaget for offentlig pensjonister

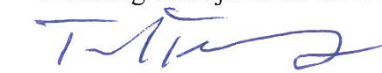

Funksjonshemmedes Felleorganisasjon

Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner

Landsorganisasjonen i Norge

Unio

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Akademikerne

Unio har 360.000 medlemmer: lærere, lektorer, førskolelærere, sykepleiere, forskere, politi, prester, fysioterapeuter, ergoterapeuter, diakoner, skatterevisorer, konsulenter, ledere, radiografer, maskinister og bibliotekarere

Unio vil sikre og videreutvikle velferdsstaten og samfunnets fellesverdier : sikre full sysselsetting : øke forskningen : kjempe mot offentlig fattigdom og privatisering av sentrale offentlige tjenester : øke verdsettingen av utdanningsgrupper i offentlig sektor : sikre gode trygde- og pensjonsordninger

Unio

UTDANNINGS
FORBUNDET

**FORSKER
FORBUNDET**

POLITIETS
FELLESEFORBUND

 Presteforeningen

ergoterapeutene

 **AKADEMIKER
FORBUNDET**

Det Norske Diakonforbund
The Norwegian Association of Deacons

Skatterevisorenes
Forening

